

ГРИНЕВИЧ В. НЕПРИБОРКАНЕ РІЗНОГОЛОССЯ: ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА І СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ НАСТРОЇ В УКРАЇНІ, 1939 – ЧЕРВЕНЬ 1941 РР. – КИЇВ – ДНІПРОПЕТРОВСЬК: «ЛІРА», 2012. – 508 С.

Людський вимір осягнення минулого є одним із перспективних підходів у переосмисленні вже, здавалося б, ґрунтовно вивчених історичних епох, процесів, подій та явищ. Переконливим підтвердженням цієї думки може служити монографія В. Гриневича, яка привернула увагу наукової спільноти та отримала загалом схвальні відгуки¹.

У першому розділі автор доводить, що погляд на громадську думку у тоталітарних суспільствах, як явище другорядне і цілком залежне від влади та офіційної пропаганди є дещо спрощеним. В. Гриневич розглядає вивчення суспільно-політичних настроїв у Радянському Союзі важливим чинником, без якого не можливо зрозуміти систему взаємин влади та народу.

Другий розділ присвячено висвітленню ставлення українського суспільства до змін у радянській зовнішній політиці напередодні Другої світової війни та протягом військових кампаній 1939–1940 рр. Дослідник на основі широкого кола джерел, передусім документів спецслужб, мемуарів і щоденників, демонструє усю палітру поглядів українців щодо ключових подій даного історичного періоду (підписання пакту Молотова–Ріббентропа та подальше радянсько-німецьке зближення, радянсько-фінська війна і т ін.), які коливалися від повного схвалення дій влади до розгубленості чи навіть відвертого їх несприйняття і засудження.

Третій розділ відведено для аналізу боєздатності і морального стану Червоної армії під час «визвольних походів» 1939–1940 рр. Зазначена проблема

¹ Гогун О. [Рецензія] / О. Гогун // Критика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://krytyka.com/ua/reviews/nepryborkane-riznoholossya-druha-svitova-viyana-i-suspilno-politychni-nastroyi-v-ukrayini> Рец. на кн. : Гриневич В. Неприборкане різноголосся: Друга світова війна і суспільно-політичні настрої в Україні, 1939 – червень 1941 рр. – Київ – Дніпропетровськ: «Ліра», 2012. – 508 с.; Захарчук І.В. [Рецензія] / І.В. Захарчук // Український історичний журнал. – 2013. – № 5. – С. 221-227. – Рец. на кн. : Гриневич В. Неприборкане різноголосся: Друга світова війна і суспільно-політичні настрої в Україні, 1939 – червень 1941 рр. – Київ – Дніпропетровськ: «Ліра», 2012. – 508 с.

Reviews

розкривається через низку сюжетів: підготовка і технічне оснащення військ, взаємодія із частинами Вермахту під час Вересневої війни, прояви «політичної неблагонадійності» і міжнаціональні конфлікти серед особового складу РСЧА. Змальована автором картина загалом викриває незадовільний стан справ у радянській армії, показником якого виступали, зокрема, проблеми із харчуванням, погане речове забезпечення, низький рівень бойової підготовки тощо.

Наступний розділ дає уявлення про основні проблеми інкорпорації Західної України протягом 1939–1941 рр. У цьому контексті особливу цінність мають сюжети, що висвітлюють взаємодію та оцінки одне одним місцевого населення та партноменклатури, представників кардинально різних суспільно-політичних систем, із різними культурно-ціннісними орієнтирами.

Передостанній розділ монографії дає змогу оцінити ставлення населення до соціально-економічної політики радянського уряду. Поряд з достатньо відомими заходами влади передвоєнного періоду – запровадженням 7-денного робочого тижня, прийняттям «драконівських» законів щодо трудової дисципліни, примусовим розміщенням облігацій державної позики, автор розглядає події достатньо слабо висвітлені у вітчизняній історіографії. Передусім йдеться про реакцію населення на остаточне завершення колективізації та масштабну продовольчу кризу 1939–1940 рр., що спричинила панічні настрої населення, що добре пам'ятало часи Голодомору.

Зміни у ідеологічній і національній політиці радянського режиму і реакція на них із боку простих громадян та української інтелігенції представлені у останньому розділі дослідження. Автор розкриває зміщення акцентів пропаганди кінця 1930-х рр. від пролетарського інтернаціоналізму до поступового відродження російської великодержавності. Не оминув увагою дослідник і оцінку з боку українських діячів культури нових політичних реалій.

Загалом, зазначена праця є вагомим внеском у вивчення початкового етапу Другої світової війни в Україні, дає змогу переглянути чимало усталених

Reviews

поглядів на події того трагічного часу. Хотілося б висловити сподівання, що монографія В. Гриневича стане в майбутньому зразком та відправною точкою для подальших міждисциплінарних досліджень у рамках яких будуть органічно поєднуватись політична, соціально-економічна та культурно-інтелектуальна історія.

Антон Руденко (Херсон)